

**Menadzment u pomorstvu
Ekonomске integracije I EU**

OD CARINSKE UNIJE DO JEDINSTVENOG TRŽIŠTA

**Prof. dr Nikola Milović
nmilovic@t-com.me**

Od carinske unije do jedinstvenog tržišta

- 1. Slobodan protok roba
 - 1.1. Uklanjanje tehničkih barijera - CE oznaka
- 2. Slobodan protok usluga
 - 2.1. Finansijske usluge, banke
 - 2.2. Osiguranje
- 3. Slobodan protok ljudi
- 4. Slobodan protok kapitala

- Realizacijom carinske unije 1968. godine omogućeno je ukidanje većine carina i kvantitativnih ograničenja u razmjeni na tržištu
- Ukidanje instrumenata klasičnog ekonomskog protekcionizma prikrivalo se najrazličitijim propisima kojima su se koristile nacionalne administracije
- **„rat dokumenata”**
- Ukidanje carina i kvantitativnih ograničenja na uvoz i izvoz, kao i uvođenje zajedničke carinske tarife ostaju **najvažnije poluge uspjeha Zajednice**

Mjere na spoljnoj granici Unije

- administrativna saradnja osigurava sprečavanje prevara i problema potrošača,
- kontrola na spoljnim granicama Zajednice treba biti pojačana pri uvozu robe iz trećih zemalja,
- problemi nacionalne sigurnosti treba da budu jedinstveni u području kriminala, droga, terorizma, trgovine oružjem,
- zajedničke politike su nužne u odnosu na građane trećih zemalja.

- Zajedničko tržište temelji se na poštovanju 4 slobode:
 - **slobodnom kretanju roba;**
 - **ljudi;**
 - **usluga;**
 - **kapitala;**

- Uz pomoć budućih akcija Zajednice u pojedinim područjima Komisija je 1985. godine prosljedila Evropskom savjetu „**Bijelu knjigu**”
- Ona predstavlja program ukidanja fizičkih, tehničkih i fiskalnih barijera kroz sedam godina, uz primjerene metode harmonizacije.
- Kao konačni taj program je imao za cilj konačno ukidanje svih oblika kontrole unutar granica Zajednice.
- Evropski savjet, povoljno je ocijenio razrađeni program „Bijele knjige” i odlučio pretočiti projekat u Ugovor. JEA

- “Bijela Knjiga”- akcije koje se moraju preduzeti da bi se ostvarilo jedinstveno tržište.
- 1. Uklanjanje fizičkih barijera,
- 2. Uklanjanje tehničkih barijera,
- 3. Uklanjanje fiskalnih barijera.

Kompletan proces predviđen “Bijelom Knjigom” trebalo je ostvariti do 1992.

Cilj “Bijele knjige“ bio je da se uklone neocarinske barijere i stvori pravo, homogeno tržište bez granica. Jake transnacionalne poslovne grupe poput Filipisa i Volvoa tražile su veliko i aktivno jedinstveno evropsko tržište.

Glavni aspekti programa uključivali su sledeće karakteristike:

- uklanjanje neocarinskih barijera,
- povećanje konkurencije,
- unapređenje saradnje između preduzeća u oblasti istraživanja i razvoja,
- ujednačavanje tržišta faktora kroz potpunu liberalizaciju mobilnosti faktora rada i kapitala,
- monetarna integracija i socijalna zaštita.

- Preduzeća, profesionalna udruženja i sindikati su se već prije određenog roka (1993. godine) spontano prilagodili novim pravilima igre.
- Svi građani Evropske unije dobijaju u svakodnevnom životu više slobode u izboru načina potrošnje, kretanja i rada.

Slobodan protok roba

Uklanjanje tehničkih barijera - CE oznaka

- U oblasti **harmonizacije propisa** i obaveznih zahtjeva za sigurnošću proizvoda koji moraju odgovarati proizvodima koji su na tržištu EU uvedena je nova **metoda harmonizacije**:
- Jednostavna i prikladna metoda vezana je uz zakonodavnu harmonizaciju i donosi se kvalifikovanom većinom.
- Ograničava se na prihvatanje **nužnih zahtjeva sigurnosti**.
- Evropski institut za normizaciju utvrdio je tehničke pojedinosti koje su potrebne kako bi se proizvod mogao prodavati na tržištu.
- Nije nametnuta **obveznost tehničke specifikacije**, čime je sačuvana sloboda proizvođača. To znači da proizvođač ne mora proizvoditi u skladu s normama, ali obveza je uskladiti se s proizvodnjom „esencijalnih zahtjeva” komunitarnih direktiva.

Slobodan protok roba

Uklanjanje tehničkih barijera - CE oznaka

- U oblasti **normativnog regulisanja kvaliteta i sertifikata postignut je veliki napredak.**
- uvođenje novog približavanja tehničke usklađenosti normizacija, tj. **uvođenje normi koje utvrđuju tehničku** specifikaciju industrijske proizvodnje.
- Komisija je potpisala s Evropskim odborom za normizaciju (CEN) i Evropskim odborom za normizaciju u elektrotehnici (CENELEC) Sporazum o upravljanju i proceduri u području normi.
- Nije dovoljno da proizvod bude u skladu s evropskim normama radi dostupnosti javnom i privatnom tržištu, nego **tu usaglašenost treba da potvrdi priznata nadležna organizacija.**

- Uvedeno je **načelo međusobnog priznavanja** svi proizvodi koji su legalno i lojalno proizvedeni u svakoj zemlji članici imaju pristup tržištu druge zemlje članice i u slučaju kada su proizvedeni prema različitim tehničkim uslovima, ali uz uslov da odgovaraju i zadovoljavaju ciljeve odgovarajuće zaštite.

CE ZNAK

- Skraćenica CE izvedena je iz francuskog izraza *Conformité Européenne* (evropska podudarnost).
- Prvenstveno, CE oznaka pokazuje da proizvod zadovoljava zahtjeve sigurnosti, zaštitu zdravlja i života ljudi, zaštitu imovine, zaštitu životne sredine te zaštitu javnog interesa, a sve propisano EU direktivama.

OZNAČAVANJE CE ZNAKOM

- Označavanje CE znakom simbolizuje usaglašenost, u odnosu na sve obaveze koje prihvataju proizvođači, pomoću direktiva EU.
- Kada je stavljen na proizvode, on predstavlja izjavu mjerodavnog ili pravnog lica, koji stavlja ili je odgovoran za stavljanje CE znaka, da je određeni proizvod **usaglašen sa svim primjenljivim odredbama**, i da je bio podvrgnut odgovarajućim postupcima ocjenjivanja usaglašenosti.

OSNOVE ZA POSTAVLJANE CE ZNAKA

- Označavanje CE znakom se može uvesti u zakonodavstvo EU kao legalno:
- ako se koristi metoda totalne harmonizacije, što znači da su zabranjeni različiti nacionalni propisi koji pokrivaju iste javne interese kao direktive,
- ako direktiva sadrži postupke ocjenjivanja usaglašenosti u skladu sa Odlukom 768/2008/EC.

PRINCIPI CE OZNAČAVANJA

- stavlja isključivo proizvođač ili njegov zastupnik
- znak se stavlja isključivo na proizvode za koje je njegovo stavljanje predviđeno posebnim propisima Zajednice i ne može se stavljati na druge proizvode
- znak mora da se stavi na vidno mjesto, da bude čitljiv i neodvojiv od proizvoda
- znak se stavlja prije nego što se proizvod stavi na tržište
- Iza CE znaka se stavlja identifikacioni broj notifikovanog tijela...

KOME JE CE ZNAK NAMIJENJEN

- CE znak je prevashodno namijenjen nadzornim i inspekcijskim službama svih nivoa kao brza i praktična mogućnost za selekciju proizvoda.
- CE zna je takođe namijenjen i uvoznicima, distributerima, prodavcima kao i kupcima i krajnjim korisnicima proizvoda.

POSTAVLJANE CE ZNAKA

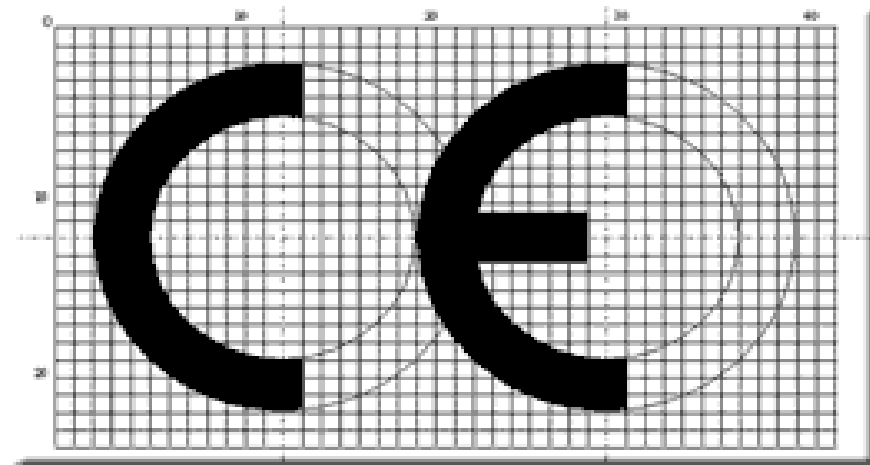
- CE znak mora se staviti:
 - na sve nove proizvode, bez obzira da li su proizvedeni u zemljama članicama EU ili u trećim zemljama,
 - na korišćene ili polovne proizvode koji se uvoze iz trećih zemalja,
 - na značajno modifikovane proizvode, koji podliježu direktivama kao novi proizvodi.

POSTAVLJANE CE ZNAKA

- Kada se **ne postavlja** CE znak:
 - Direktive mogu da isključe primjenu označavanja CE znakom za izvjesne proizvode, čak i kada se neka direktiva inače primjenjuje na dati proizvod. Kao generalno pravilo, ovakvi proizvodi podliježu slobodnom prometu.

IZGLED CE ZNAKA

- CE znak mora da postavi proizvođač ili njegov ovlašćeni predstavnik u okviru EU
- Označavanje CE znakom mora da ima tačno definisani oblik. Ukoliko se CE znak smanjuje ili povećava, mora se poštovati srazmjera.

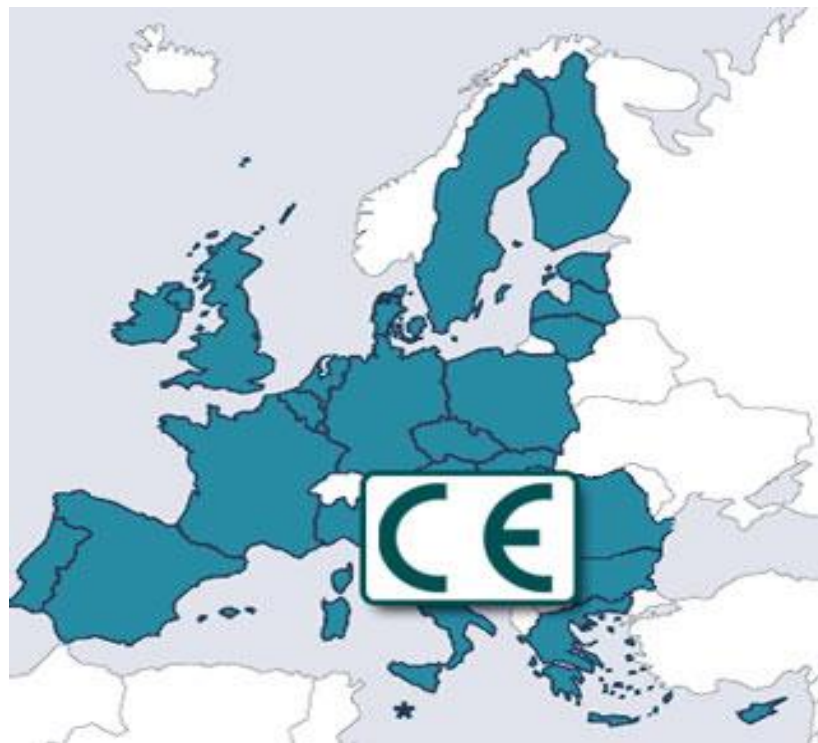

KOJI PROIZVODI MORAJU IMATI **CE** OZNAKU

- CE znak je legitimacija za izvoz sledećih grupa proizvoda u zemlje EU:
 - Igračke
 - Građevinski materijal
 - Jednostavnu opremu pod pritiskom
 - Radio i telekomunikacionu opremu
 - Medicinske uređaje
 - Mašine
 - Opremu za ličnu zaštitu

- Satelitsku opremu
- Gasne uređaje
- Opremu koja radi sa visokim pritiskom
- Razne uređaje
- Neautomatske uređaje i opremu za mjerenje težine
- Fitnes opremu
- Liftove
- Zaštitnu opremu za rad u eksplozivnim atmosferama

- Mjerne instrumente
- In Vitro dijagnostičku medicinsku opremu
- Nautičku opremu
- Električne uređaje
- Parne kotlove
- Civilni eksploziv
- Rashladnu opremu

CE ZNAK U HRVATSKOJ

- Proizvodi koji se stavljaju na tržište Republike Hrvatske moraju biti označeni posebnim znakom usklađenosti.
- Do pristupanja Hrvatske u EU na njenom području primjenjuje se znak **C**, a nakon punopravnog članstva ili prihvatanja sporazuma (PECA/ACCA) primjenjivaće se znak **CE**.

CE ZNAK U BIH

- Banjalučko preduzeće Megastil, bavi se izradom roletni i svoje proizvode plasira na austrijsko tržište
- Njihovi proizvodi imaju oznaku CE. Procedura za dobijanje CE znaka trajala je u ovom preduzeću oko godinu dana
- „Moraju se poštovati određene procedure, morali smo pribaviti određene evropske standarde, pa smo ih morali prevesti i onda sve to uskladiti i napraviti tehnički dosije za taj proizvod.“ , pojašnjavaju u Megastilu.

CE ZNAK U CRNOJ GORI

- Prije stavljanja u promet ili upotrebu proizvod koji je usaglašen sa tehničkim propisom označava se znakom usaglašenosti:
 - znak “CE”,
 - znak “E” homologacije djelova motornog vozila,
 - drugim znacima u skladu sa tehničkim propisima.

- Crna Gora nema svoj nacionalni znak usaglašenosti proizvoda
- Malobrojni proizvođači koji se bave proizvodnjom proizvoda koji spadaju u “novi pristup” **već su ispunili zahtjeve za CE znak i označili svoj proizvod.**
- Crna Gora ima zakonodavni okvir i kod drugih označavanja kao što su homologacija vozila, označavanje lijekova, drugih hemijskih proizvoda, predhodno upakovanih proizvoda i sl.

Istina i zabluda o CE znaku:

- nije znak kvaliteta
- nije sigurnosni znak
- ne predstavlja stepen zaštite životne sredine
- nema komercijalno značenje
- ne znači zemlju porijekla (Central Europe ili China Export)
- U Evropskoj Uniji CE znak nije obaveza!

JEA- Sloboda kretanja roba

- Ukidanje kontrole roba na unutrašnjim granicama;
- Uklanjanje kvota i drugih vancarinskih barijera;
- Usaglašavanje tehničke regulacije (PDV i akcize);
- Usaglašavanje pravila za intelektualnu svojinu;
- Korporativno pravo;
- Prihvatanje sanitarnih i veterinarskih standarda;
- Uvođenje jedinstvenog obrasca koji prati robu;
- Oznaka robe sa standardima Unije CE koja olakšava promet i postupak carinjenja.
- Načelo domicilne kontrole robe;

JEA- Sloboda kretanja roba...

- Standardi proizvodnje roba - načini prevazilaženja problema:
- 1. Standardi obavezni za sve;
- 2. Standardi samo za neke proizvode;
- 3. Osnivanje firmi u zemljama sa različitim standardima;
- **Potpune mjere** harmonizacije(napustanje svojih i usvajanje standarda EU, pr. Kozmetika, aditivi u hrani el. Uređaji,tekstil)
- **Izborne mjere** harmonizacije(standardi EU za proizvode koji idu na zajedničko tržište, ostali koji su samo na nacionalnom mogu posebno)
 1. Odlučivanje kvalifikovanom većinom a ne konsenzusom(zabrana VETA prava);
 2. Standardi sigurnosti;
 3. Ako nema EU standarda ostaju nacionalni;
 4. Sve robe koje zadovoljavaju uslove mogu da se prodaju na ZT.

JEA- Sloboda kretanja rada

- Predhono 1968.g. Sporazum da građani mogu slobodno da se kreću - javljaju se dva problema:
 1. Socijalno osiguranje(medjusobno priznati i prenosivi sistem socijalnog osiguranja);
 2. Obavješćavanje o slobodnim radnim mjestima(EURES).

Pogodnosti:

1. Ubalažena pravila sticanja prava na prebivalište;
2. Pod sličnim uslovima rad u bilo kojoj članici;
3. 1988.g. uzajamno priznavanje diploma, dozvola i licenci;(od 2007.g. Direktiva 2005/36/EC koja zamjenjuje sve postojeće).
4. Izbjegavanje dvostrukog oporezivanja i plaćanje poreza prema mjestu stalnog boravka;

JEA- Sloboda kretanja usluga

- Lakše ih je ograničiti, specifičnost u odnosu na robe;
- Vazdušni prevoz, telekomunikacije, energetika, osiguranje bankarstvo sektori koji su postali otvoreniji za konkurenciju.
- Javne nabavke koje sada prelaze nacionalne granice 1992 samo 2% firmi van nacionalnih granica, danas 10-40% u zavisnosti od zemlje.
- Direktiva 2006/123/EC koja se odnosi na veliku većinu tržišnih usluga.
 1. Poštovanje pravila zemlje porijekla;
 2. Davanje info.o načinu poslovanja;
 3. Obavljanje nadzora i obavjestavanja.

JEA- Sloboda kretanja kapitala

- 1960. g. Četiri liste za kapitalne transakcije.(A,B,C,D)
- Sredinom 80-tih – odluka da pojedinci i firme mogu da kupuju HOV iz drugih zemalja;
- 1988 – direktiva za ukidanje ograničenja u međunarodnom platnom prometu unutar Unije;
- Sistem ograničene fluktuacije deviznih kurseva u okviru EMS
- **Potpuna liberalizacija tekućih i kapitalnih transakcija ostvarena je tek uvođenjem Eura 1999.g.**
- Poreska harmonizacija poreza na dobit, dividende, PDV itd.

Rezultati ZT

- U početku osnivanja ZT je obilovao **državnim monopolima** posebno u sektorima pošte, telekomunikacija, nafte, el.energije, vodosnadbijevanja, radiodifuzije, trgovine alkoholom i duvanom..
- Države članice Unije u ovim sektorima su:
 1. Zabranjivale uvoz;
 2. Kvantitativna ograničenja;
 3. Ometanje marketing strategije konkurenata;
 4. Privilegovale domaće firme;
 5. Pomoć pri izvozu.

Rezultati ZT...

- Nakon 10. godina(1993-2003) ZT rezultati:
 1. 2.5 mil. novih radnih mjesta;
 2. 877 mlrd. novog dohotka;
 3. Snažnija konkurencija;
 4. Veći izvoz u treće zemlje sa 6.9% 1992. na 11.2% u 2001. g.;
 5. Skoro duplo veće SDI;

Nakon 2003-.... do danas ZT:

- otvaranje javnih tržišta, kao što su saobraćaj, energija, telekomunikacije;
- uklanjanje poreznih razlika putem usklađivanja nacionalnih propisa o indirektnim porezima, porezima na dodanu vrijednost i potrošačkim porezima;
- liberalizacija tržišta kapitala i finansijskih usluga;
- standardizacija, međusobnim priznanjem nacionalnih propisa i certifikata, određena usklađivanja na području sigurnosti i zaštite životne sredine;
- uklanjanje tehničkih barijera (sloboda vršenja profesije i priznanje ekvivalentnosti obrazovnih sistema), uklanjanje fizičkih barijera slobodnom kretanju ljudi (kontrole na granicama).
- intelektualna svojina (zaštitni znakovi i patenti);
- liberalizacija usluga (telekomunikacija, energija) koje predstavljaju više od 75% BDP Evropske unije.

Izazovi ZT...

- Veća okrenutost integracijom 12 novih članica u ZT;

Dva prisutna rastuća trenda u EU:

1. "integration fatigue", ili zamor od proširenja,
2. "market fatigue", ili "zamor od tržišta", koji reprezentuje odsustvo povjerenja u efikasnu ulogu tržišta.

Koji smanjuju "apetit" za jedinstvenim tržištem, međusobnim jačanjem ovi trendovi su podrivali prihvatanje osnovnih komponenti zajedničkog tržišta, posebno kada je svjetska ekonomska kriza stupila na scenu.

“A new Strategy for the Single market” -Mario Monti 9 May 2010.

- profesor (Mario MONTI) odgovara sa:
- «Novom Strategijom za jedinstveno tržište»- «u službi Evropskog društva i ekonomije»,
- predstavlja, obiman izvještaj o daljim smjernicama za postizanje pune efikasnosti i upotrebljivosti zajedničkog tržišta za budućnost Evropske unije.
- Ključni izazovi posmatrano kroz tri segmenta:
 1. Prvi izazov vezan je za smanjenu političku i društvenu podršku tržišne integracije u Evropskoj uniji.
 2. Drugi izazov dolazi od strane neujednačenih politika koje treba da daju poseban naglasak na razvoju specifičnih komponenti efikasnog i održivog zajedničkog tržišta.
 3. Treći izazov dolazi iz osjećaja zadovoljstva koje je vezano za predhodnu dekadu napredovanja zajedničkog tržišta

«Nova Strategija za jedinstveno tržište»

- Sveobuhvatni pristup se sastoji od tri široke inicijative:
 1. Inicijativa da se izgradi jače zajedničko tržište;
 2. Inicijativa da se izgradi konsenzus o jačem zajedničkom tržištu;
 3. Inicijativa da se postigne jače zajedničko tržište.

1. Inicijativa da se izgradi jače zajedničko tržište:

- obezbjeđenje boljeg funkcionisanja zajedničkog tržišta u perspektivi građana, potrošača i malih i srednjih preduzeća;
- stvaranje digitalnog zajedničkog tržišta;
- iskorišćavanje potencijala zajedničkog tržišta za podršku zelenom rastu i Evropsku tranziciju ka korišćenju niske stope ugljenika;
- postizanje pune korisnosti zajedničkog tržišta roba;
- potpuno iskorišćavanja zajedničkog tržišta usluga;
- obezbjediti mobilnost radne snage na zajedničkom tržištu;
- uspostavljanje «fizičke» infrastrukture za zajedničko tržište.

(imaju za cilj uklanjanje preostalih uskih grla kao i povezivanje pokidanih veza koje otežavaju nastanak inovacije i smanjuju potencijal zajedničkog tržišta)

2. Inicijativa da se izgradi konsenzus o jačem zajedničkom tržištu;

- postizanje odnosa između ekonomskih sloboda zajedničkog tržišta i prava radnika, posebno nakon Viking, Laval i drugih presuda Evropskog suda pravde;
- davanja više mjesta socijalnim uslugama na zajedničkom tržištu;
- integraciju politika EU sa ciljevima politika javnih nabavki;
- kako koristiti poresku harmonizaciju sa ciljem očuvanja nacionalnih suvereniteta i postizanja većih koristi za zajedničko tržište;
- postizanje konkurentnosti i kohezije u okviru zajedničkog tržišta putem regionalne razvojne politike;
- postizanje većeg potencijala za aktivnu industrijsku politiku zasnovanoj na zdravoj konkurenciji i efikasnoj državnoj pomoći;
- osiguranje otvorenosti zajedničkog tržišta i jačanje na globalnom nivou.

(zamah za odlučnije političko djelovanje u postizanju konsenzusa o jačem zajedničkom tržištu)

3. Inicijativa da se postigne jače zajedničko tržište:

- obezbjeđivanju kvalitetne i efikasne regulative na zajedničkom tržištu;
- jačanje zaštite i uspostavljanje sistema neformalnog rješavanja problema na zajedničkom tržištu u smislu kršenja prava EU.

(Novu sveobuhvatnu strategiju koja je predstavljena, treba posmatrati kao "paket aranžman", u kome postoje države članice različitih kulturnih tradicija, briga i političkih preferencija koje mogu naći elemente koji su dovoljni da opravdaju neke ustupke u postizanju konsenzusa))